

Політична культура та ідеологія

УДК 321:37.014.5:355.02

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15885379>

**Політична лояльність через ідеологічний тиск у пострадянських
автократіях: трансформація механізмів у XXI столітті**

Лисянський Павло Леонідович

доктор філософії з політичних наук,
директор ГО «Інститут стратегічних досліджень та безпеки»,
докторант Інституту політичних і етнонаціональних досліджень
ім. І. Ф. Кураса НАН України,

<https://orcid.org/0000-0003-3997-9335>

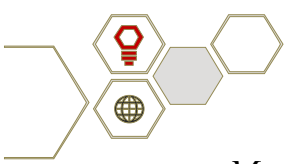
Ястребова Віра Андріївна

доктор філософії з політичних наук,
директор ГО «Східна правозахисна група»,

<https://orcid.org/0000-0002-0757-2090>

Прийнято: 04.07.2025 | Опубліковано: 14.07.2025

Анотація. У статті досліджується трансформація механізмів ідеологічного контролю в пострадянських автократіях у XXI столітті, з особливим акцентом на прикладі Російської Федерації. Метою дослідження є з'ясування того, як ідеологічний тиск у поєднанні з репресивними практиками цілеспрямовано використовується авторитарними режимами для формування політичної лояльності, придушення інакомислення та зміцнення стабільності влади. Особливу увагу приділено періоду після 2022 року, коли повномасштабне вторгнення РФ в Україну стало каталізатором посилення внутрішньої ідеологічної дисципліни та ескалації репресій.

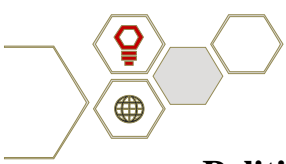

Методологічно дослідження базується на якісному контент-аналізі політичних документів, офіційних дискурсів, нормативно-правових актів та медійних нарративів у Російській Федерації в період з 2022 по 2024 рік. До аналізу залучено й елементи порівняльного підходу із врахуванням динаміки ідеологічного контролю в інших державах пострадянського простору. Особливий акцент зроблено на перетині ідеології, примусу та публічної лояльності в умовах авторитарного правління.

Ключовим результатом дослідження є встановлення факту формування в Росії нової ідеологічної парадигми, що базується на так званих «традиційних цінностях». Ця концепція виконує функцію як політичної доктрини, так і механізму соціального регулювання. Її активне інституціалізування відбувається через систему освіти, релігію, державний контроль медіа та вибіркоче кримінальне переслідування. Репресії проти представників громадянського суспільства — зокрема блогерів, активістів, релігійних груп — супроводжуються маргіналізацією альтернативних світоглядів. Модель ідеологічного тиску поширюється також на тимчасово окуповані території України, зокрема Херсонську та Запорізьку області.

У висновках підкреслюється, що ідеологічний тиск у сучасних автократіях виконує не лише пропагандистську, а й управлінську функцію. Він сприяє знищенню політичного плюралізму, легітимізує репресії та забезпечує відтворення авторитарної стабільності. Отримані результати вказують на необхідність подальших міждисциплінарних досліджень явища ідеологічної інженерії та стійкості автократичних режимів.

Ключові слова: *ідеологічний контроль, політична лояльність, авторитаризм, Російська Федерація, традиційні цінності, репресії, пострадянський простір, окуповані території, громадянське суспільство.*

**Political Loyalty Through Ideological Pressure in Post-Soviet Autocracies:
Transformation of Mechanisms in the 21st Century**

Lysiyansky Pavlo

PhD in Political Science,

Director of the NGO "Institute for Strategic Studies and Security"

Doctoral Candidate I. F. Kuras Institute of Political and Ethno-National Studies,

NAS of Ukraine,

<https://orcid.org/0000-0003-3997-9335>

Iastrebova Vira

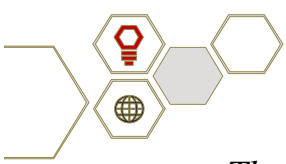
Doctor of Philosophy in Political Science,

Director of the NGO "Eastern Human Rights Group",

<https://orcid.org/0000-0002-0757-2090>

***Abstract.** This article examines the transformation of ideological control mechanisms in post-Soviet autocracies in the 21st century, with a particular focus on the Russian Federation. The aim of the research is to explore how ideological pressure, combined with repressive practices, is strategically employed by authoritarian regimes to cultivate political loyalty, suppress dissent, and reinforce regime stability. Special attention is given to the period following Russia's full-scale invasion of Ukraine in 2022, which acted as a catalyst for intensifying internal ideological discipline and expanding state repression.*

Methodologically, the study is based on qualitative content analysis of political documents, official discourses, legal frameworks, and media narratives in the Russian Federation between 2022 and 2024. The research also applies elements of a comparative approach, taking into account ideological dynamics in other post-Soviet states. Particular emphasis is placed on the intersection of ideology, coercion, and public loyalty under authoritarian governance.

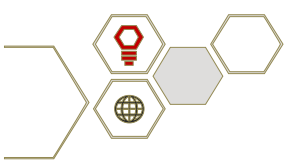
The key findings confirm the emergence of a new ideological paradigm in Russia based on so-called “traditional values.” This concept functions both as a political doctrine and a mechanism of social regulation. It is actively institutionalized through the education system, religion, state-controlled media, and selective criminal prosecution. Repressive actions targeting representatives of civil society — including bloggers, activists, and religious groups — are accompanied by the marginalization of alternative worldviews. This model of ideological pressure has also extended to the temporarily occupied territories of Ukraine, particularly the Kherson and Zaporizhzhia regions.

The conclusion highlights that ideological pressure in modern autocracies serves not only as a propaganda tool but also as an instrument of governance. It facilitates the suppression of political pluralism, legitimizes repressive measures, and sustains authoritarian stability. The findings emphasize the need for further interdisciplinary research into ideological engineering and the resilience of authoritarian regimes.

Keywords: *ideological control, political loyalty, authoritarianism, Russian Federation, traditional values, repression, post-Soviet space, occupied territories, civil society.*

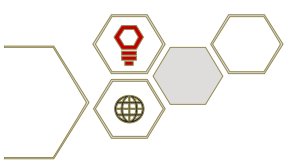
Постановка проблеми. Починаючи з 2023 року, у Російській Федерації спостерігається помітна ескалація репресивних дій, спрямованих на носіїв альтернативних ідеологічних впливів, які мають значну аудиторію або здатні формувати громадську думку. До об'єктів державного тиску потрапили представники так званого «інфобізнесу» — популяризатори знань, тренери з особистісного зростання, мотиваційні спікери, а також лідери релігійних спільнот, що не належать до домінантної православної конфесії. Під особливим контролем опинилися й незалежні відеоблогери, які мали мільйонні підписки в цифровому середовищі та не дотримувалися офіційної лінії держави.

Офіційні органи влади РФ, зокрема силові структури, пояснюють такі дії як частину державної політики з протидії «екстремістським організаціям» або «ідеологіям, що загрожують суспільній стабільності». Проте з наукової точки

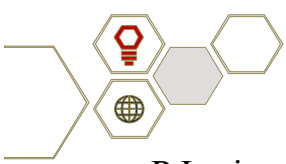
зору така практика може розглядатися як системне витіснення альтернативних світоглядних моделей, що не узгоджуються з офіційною доктриною. Йдеться про формування нового ідеологічного монополізму, який базується на державній інтерпретації «традиційних цінностей» і не допускає конкуренції з боку інших ідеологічних або релігійних систем. У цьому контексті виникає низка наукових і правових проблем. Зокрема, актуалізується питання про обмеження права людини на свободу совісті, віросповідання та вираження поглядів — прав, що гарантовані, зокрема, Загальною декларацією прав людини ООН (статті 18 і 19). Водночас така практика репресивного усунення ідеологічних конкурентів може свідчити про поетапне запровадження механізмів ідеологічного контролю як стрижня сучасного автократичного управління в РФ. Таким чином, проблема полягає у потребі наукового осмислення нової форми авторитарної практики — цілеспрямованого знищення середовищ і лідерів, які формують альтернативні ціннісні системи, що не відповідають курсу офіційної влади. Це створює загрозу як для внутрішньої свободи громадян РФ, так і для демократичної безпеки сусідніх держав, на які можуть експортуватися подібні моделі придушення ідеологічної багатоманітності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика ідеологічного контролю в Російській Федерації неодноразово ставала предметом дослідження як українських, так і зарубіжних науковців. Значна частина цих робіт була присвячена аналізу ідеологічного впливу Росії на країни пострадянського простору та дослідженню експансії так званої ідеології «Русского мира». Так, П.Л. Лисянський та В.А. Ястребова розглядали питання поширення цієї ідеології в контексті гібридної агресії РФ та її впливу на ідентичність населення в пострадянських державах [1]. Катерина Шевчук зосередила увагу на конфлікті дискурсів у російсько-українській війні, виокремлюючи формування ідеології «рашизму» як новітньої політичної доктрини РФ [2]. Валерія Лініченко трактує російську державну ідеологію як ключовий тригер до агресії проти України, зосереджуючи увагу на механізмах насадження ненависті через політичну риторику [3]. У свою чергу, Володимир Студінський аналізував економічний

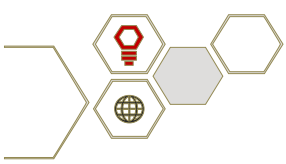
аспект ідеології рашизму, розглядаючи його як інструмент легітимації авторитарного контролю та мобілізації ресурсів [4]. Дослідники С. Федонюк та А. Ткачук вивчали інституційну діяльність державного фонду «Русский мир», що виконує функцію експорту кремлівської ідеології через освітні та культурні програми [5]. У зарубіжній академічній традиції David Lewis зосередився на місці ідеології в зовнішньополітичному арсеналі Кремля, наголошуючи на її функціональному поєднанні з інструментами м'якої сили [6]. Luke March розглядав «нову російську ідеологію» через призму її внутрішньої мобілізаційної функції та зовнішньополітичних наслідків [7], а Areal Cohen досліджував симбіоз ідеології, релігійної риторики та культурного впливу в контексті soft power РФ [8]. Okремо слід відзначити праці Павла Лисянського, присвячені вивченню ролі освіти як інструменту ідеологічного підпорядкування в авторитарних системах, зокрема в умовах російського режиму [9]. Водночас варто підкреслити, що більшість зазначених досліджень зосереджені на зовнішньому вимірі ідеологічної експансії Російської Федерації або охоплюють період до повномасштабного вторгнення РФ в Україну у 2022 році. Наразі в науковому полі бракує системних досліджень, які б аналізували внутрішню трансформацію ідеологічного контролю в РФ після 2022 року, зокрема — як репресивні практики держави використовуються для знищення альтернативних ідеологій, релігійних течій, громадських лідерів, інфобізнесменів та блогерів, які мають значний вплив на масову свідомість. Таким чином, актуальність запропонованого дослідження обумовлена необхідністю осмислення нових форм ідеологічного тиску та їхнього значення для стабілізації авторитарного режиму в сучасній Росії.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Більшість наявних наукових досліджень, присвячених ідеологічним процесам у Російській Федерації, зосереджені переважно на аналізі становлення та розвитку ідеології «рашизму» як внутрішньополітичного конструкту, або ж на вивченні її експансіоністського впливу на держави пострадянського простору. У той же час, наукова спільнота досі не приділила належної уваги аналізу внутрішніх механізмів формування та інституціалізації єдиної державної ідеології в самій

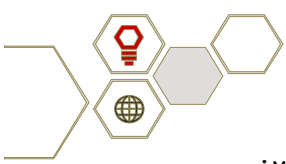
РФ після 2022 року. Залишається недостатньо вивченим процес, у межах якого здійснюється витіснення або криміналізація альтернативних ідеологічних течій, світоглядних систем та соціально впливових індивідів. З огляду на це, надзвичайно важливо дослідити репресивний інструментарій, який застосовується державним апаратом РФ для придушення ідеологічної багатоманітності. Йдеться, зокрема, про переслідування блогерів, лідерів думок, релігійних діячів, інфобізнесменів та інших представників альтернативного дискурсу, які мають здатність формувати суспільну думку незалежно від офіційної державної лінії. Вилучення таких осіб і течій із публічного простору розглядається не лише як форма політичного контролю, але й як один з ключових елементів встановлення авторитарної ідеологічної монополії. Таким чином, відкритою залишається низка фундаментальних питань: яким чином вибудовується механізм репресій щодо альтернативної ідеології в РФ; яка роль цих репресій у забезпеченні ідеологічної лояльності населення; як цей процес впливає на легітимацію військової агресії проти України та потенційну підготовку до інших міжнародних конфліктів. Саме ця сукупність аспектів і потребує подальшого поглибленого аналізу.

Формулювання цілей статті або постановка завдання. Метою даної статті є комплексний аналіз трансформації ідеологічного контролю в Російській Федерації в умовах посилення авторитарного режиму після початку повномасштабної військової агресії проти України у 2022 році. Дослідження спрямоване на виявлення механізмів формування єдиної державної ідеології в РФ, зокрема шляхом репресивного усунення альтернативних ідеологічних течій, впливових осіб та інституцій, здатних транслювати погляди, що відрізняються від офіційної лінії Кремля. У межах роботи буде розглянуто основні напрями та інструменти, які використовує російський політичний режим для ідеологічної уніфікації інформаційного та духовного простору. Особливу увагу приділено аналізу конкретних кейсів переслідування блогерів, громадських діячів, інфобізнесменів, релігійних лідерів — тобто тих, хто має значний вплив на громадську думку. Стаття також досліджує, яким чином створення ідеологічної

монополії використовується як засіб легітимації диктаторської влади, мобілізації населення та підготовки до зовнішньої агресії. Крім того, порушується питання впливу подібної політики на стан прав людини, зокрема на свободу слова, совісті та ідеологічного самовираження. У підсумку передбачається сформулювати загальну модель придушення ідеологічного плюралізму як стратегічного інструменту автократичного контролю, з урахуванням потенційних ризиків поширення аналогічних практик у країнах пострадянського простору.

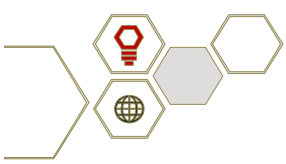
Виклад основного матеріалу дослідження. Починаючи з 2023 року, в Російській Федерації спостерігається чітка тенденція до посилення репресивного тиску на осіб, які мають значний вплив на громадську думку, зокрема блогерів, інфобізнесменів і адміністраторів популярних онлайн-ресурсів. Такі дії з боку держави позиціонуються як «боротьба з екстремізмом», «дискредитацією збройних сил» або ж «порушенням податкового законодавства», але на практиці фактично свідчать про цілеспрямовану політику знищення альтернативного ідеологічного впливу в інформаційному просторі. Яскравим прикладом цієї тенденції є арешт відомого інфобізнесмена та блогера Аяза Шабутдінова, який відбувся 3 листопада 2024 року [10]. Його діяльність охоплювала велику аудиторію, а вплив на підприємницьке середовище в РФ був доволі помітним. У 2023 році була затримана блогерка та інфобізнесменка Олена Блиновська, яка згодом, у 2025 році, була засуджена до п'яти років позбавлення волі [11]. Також у 2023 році силові структури РФ заарештували адміністратора популярного Telegram-каналу "Moscow Calling" Андрія Куршина, який спеціалізувався на військово-політичній тематиці [12]. У 2024 році до переліку репресованих потрапила блогерка Анна Бажутова, яка поширювала у своїх медіаканалах інформацію, що йшла врозріз із офіційною позицією влади РФ [13]. Ці приклади є лише фрагментом широкомасштабної кампанії, спрямованої на нейтралізацію медійних осіб, які формують альтернативний дискурс. Таким чином, можна констатувати, що сучасний російський авторитарний режим здійснює цілеспрямовану політику боротьби з будь-якими проявами ідеологічної

самостійності, що є частиною більш широкої стратегії встановлення тотального ідеологічного контролю.

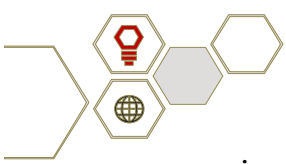
Окремої уваги заслуговують дії силових структур Російської Федерації на тимчасово окупованих територіях України, зокрема щодо релігійних спільнот, які не належать до офіційно підтримуваних російською державою конфесій. Особливу загрозу становить системна політика репресій проти представників релігійних течій, які не відповідають канонам так званих «традиційних духовних скреп», як-от Московського патріархату. В одному з останніх випадків, зафіксованому у тимчасово окупованому Луганську, органи прокуратури РФ ініціювали кримінальне переслідування проти двох вірян, які належать до релігійної організації «Свідки Єгови». Їх було звинувачено у поширенні так званих «екстремістських» листівок, у яких нібито містилися заклики до насильства проти представників православної церкви. Один з обвинувачених був насильно госпіталізований до психіатричного закладу, де щодо нього проводиться примусове лікування, а іншому пред'явлено обвинувачення за частиною 1 статті 280 Кримінального кодексу РФ – «Публічні заклики до здійснення екстремістської діяльності». Цей випадок ілюструє загальну тенденцію до насильницької уніфікації релігійного простору на окупованих територіях відповідно до ідеологічних установок Кремля. Репресії проти релігійних громад, не підпорядкованих Московському патріархату, стали системним явищем і є одним із проявів загального наступу на свободу совісті. За інформацією Європейської асоціації «Свідків Єгови», лише в Криму за останні сім років за релігійну діяльність переслідування зазнали щонайменше 30 осіб [14]. Таким чином, дії російських спецслужб у сфері контролю над релігійною сферою на тимчасово окупованих територіях України слід розглядати як частину ширшої стратегії насильницького нав'язування єдиної державної ідеології, яка базується на політичній та духовній лояльності до чинного авторитарного режиму РФ.

У тимчасово окупованих Російською Федерацією регіонах України спостерігається системне знищення релігійної інфраструктури, що

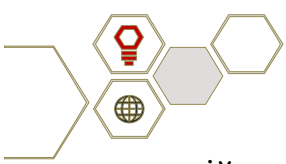
супроводжується насильницьким перетворенням релігії — зокрема православ'я — на інструмент державної пропаганди та ідеологічного контролю. Зафіксовано масові випадки ліквідації, закриття або захоплення храмів, що належали до конфесій, не афілійованих із Російською православною церквою [15]. У деяких випадках храми було передано під контроль представників Московського патріархату, часто всупереч волі релігійної громади, у межах насильницької інтеграції релігійного життя до російського ідеологічного простору. Православ'я, особливо у версії, представлений РПЦ, дедалі більше інструменталізується окупаційною владою як засіб легітимації агресії та виправдання контролю над місцевим населенням. Священнослужителі, які намагаються зберегти релігійну нейтральність або висловлюють незгоду з політикою окупаційного режиму, піддаються репресіям. Задokumentовано випадки катувань, вбивств, викрадень, а також примусу до втечі на підконтрольні Україні території. Такі дії спрямовані на усунення альтернативних духовних авторитетів та запровадження монопольного релігійного нарративу, узгодженого з державною пропагандою РФ. У нинішніх умовах релігійна нейтральність стала практично неможливою: служителі церкви, які бажають залишатися на окупованих територіях, часто змушені до відкритої або прихованої співпраці з окупаційною адміністрацією як умови елементарного фізичного виживання. Це створює глибоку етичну та екзистенційну кризу для релігійних громад, оскільки вимушене підпорядкування політичному тиску руйнує основи автономності духовного життя. Таким чином, репресивна релігійна політика РФ на тимчасово окупованих територіях України є не лише інструментом ідеологічної мобілізації, а й засобом тотального контролю над суспільством.

Окремий приклад посилення репресивної політики Російської Федерації щодо релігійних громад на тимчасово окупованих територіях України фіксується у Луганській області. Так, на окупованій частині регіону співробітники ФСБ РФ затримали представників релігійної організації «Українська спілка церков "Свідки Єгови"» [16]. Російські пропагандистські ресурси звинуватили

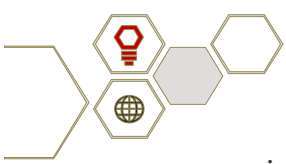
організацію в «координації діяльності із США» та розповсюдженні листівок «екстремістського характеру». На звернення журналістів проєкту *Донбас Реаліі* (ініціатива «Радіо Свобода»), представники Центру «Свідків Єгови» в Україні повідомили, що наразі опрацьовують інформацію та не володіють деталями цього інциденту. Водночас зазначена ситуація є черговим проявом системного тиску на релігійні організації, який здійснюється на окупованих територіях з 2014 року. У численних звітах та заявах української сторони фіксувалися факти викрадення та незаконного утримання вірян, застосування фізичних тортур, морального тиску, захоплення культових споруд і храмів. З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році, на новоокупованих територіях Російська Федерація фактично відновила подібну практику, спрямовану на уніфікацію релігійного простору. Активізація репресій у 2024–2025 роках, зокрема так зване «полювання на вірян», може розглядатися як продовження державної політики боротьби з так званими «іноземними агентами», в межах якої будь-які незалежні від кремлівської вертикалі форми самоорганізації, включно з релігійними, розглядаються як потенційна загроза державній безпеці РФ. Така політика, що має ознаки системного переслідування за релігійною ознакою, становить не лише порушення міжнародного гуманітарного права, а й підтверджує стратегічну спрямованість режиму на запровадження тотального ідеологічного контролю над усіма сферами суспільного життя.

Паралельно з репресіями проти релігійних спільнот та блогерів, які володіли значним ідеологічним впливом, диктаторський режим Російської Федерації розпочав цілеспрямовану політику формування єдиної державної ідеології. Ця ідеологічна конструкція, орієнтована на утвердження традиціоналістських цінностей та консолідацію населення навколо офіційного державного нарративу, поступово оформлюється як системний інструмент підкорення місцевого населення, включно з громадянами на тимчасово окупованих територіях України. Змістовним етапом у становленні цієї ідеологічної доктрини стало ухвалення президентом В. Путіним 9 листопада 2022 року указу «Про затвердження Основ державної політики зі збереження та зміцнення традиційних

російських духовно-моральних цінностей». Документ не лише закріплює офіційні «традиційні цінності», але й визнає їх як елемент національної безпеки, що підлягає державному захисту. У такий спосіб ідеологічна система РФ трансформується в обов'язковий для підтримки світоглядний каркас, порушення якого розглядається як загроза державній цілісності. Одночасно з цим було ініційовано уніфікацію освітнього простору шляхом введення обов'язкових навчальних курсів, зокрема предмету «Основи та принципи російської державності», що охоплює всі спеціальності в закладах вищої освіти. Концептуальні рамки цього курсу, зокрема модель «Пентабазис», запропонована представниками адміністрації президента РФ, передбачають формування ідентичності громадянина на основі п'яти ідеологічних домінант: «країна», «держава», «родина», «суспільство» і «людина». Такий підхід має на меті формування колективного образу майбутнього суспільства, підпорядкованого єдиній державній меті. Спроба створення єдиної освітньо-ідеологічної парадигми охоплює всі рівні освіти. Із вересня 2022 року в школах РФ було впроваджено факультатив «Розмови про важливе», що орієнтований на закріплення офіційної інтерпретації історичних подій, зокрема виправдання агресії проти України. Паралельно з цим держава вводить єдині федеральні освітні програми, які унеможливають самостійну розробку навчальних курсів у школах і ВНЗ, що ліквідує академічну автономію та перетворює освітній простір на інструмент ідеологічної мобілізації. Таким чином, дії режиму РФ у гуманітарній сфері свідчать про реалізацію цілісної ідеологічної стратегії, яка має на меті не лише знищення альтернативних поглядів, але й формування нового типу громадянина, підпорядкованого логіці авторитарної державності. У контексті військової агресії проти України така стратегія виконує функцію мобілізаційної підготовки та виправдання експансіоністських дій Кремля на ідеологічному рівні. Так, у звіті «Національного інституту стратегічних досліджень» прийшли до наступних висновків [17]:

1. Керівництво Росії намагається створити систематизовану ідеологічну основу для забезпечення політичної стабільності в державі,

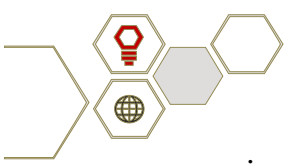

відвертання уваги від соціально-економічних викликів та виправдання агресивної війни проти України.

2. Уніфікація та ідеологізація освітнього процесу в Росії має на меті зростити лояльність молоді до чинної влади, поліпшити якість соціального капіталу та соціальних ліфтів на тлі нездатності керівництва РФ гарантувати достатній соціально-економічний добробут.

3. Активна участь в уніфікації підходів до формування нарративу державної ідеології представників внутрішньополітичного апарату адміністрації президента РФ та наближених до неї аналітичних центрів, імовірно, значно посилить вплив С. Кірієнка у внутрішньополітичних процесах у Росії.

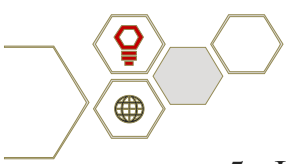
Висновки. Проведене дослідження засвідчує, що починаючи з 2023 року в Російській Федерації відбувається цілеспрямована трансформація внутрішньої політики в напрямку ідеологічної уніфікації, яка супроводжується репресіями, інформаційним тиском та насильницьким витісненням альтернативних ціннісних систем. У центрі цього процесу — окремий, чітко структурований елемент державної стратегії: знищення будь-яких інших ідеологій, релігійних течій та світоглядних систем, які не вписуються в офіційно санкціоновану доктрину, задля формування єдиної ідеології з ознаками тотальної релігії, призначеної для підкорення населення. Ця політика реалізується через репресивне усунення носіїв альтернативного впливу на суспільну свідомість — блогерів, інфобізнесменів, громадських діячів, релігійних лідерів, які мають здатність формувати незалежний дискурс. На тимчасово окупованих територіях України фіксуються випадки кримінального переслідування, викрадень, тортур та психіатричного примусового лікування представників релігійних організацій, що не належать до Московського патріархату. Водночас у релігійному просторі РФ та підконтрольних їй територіях здійснюється системне знищення храмів, ліквідація релігійних громад, примусове підпорядкування священників державній ідеології, що трансформує православ'я на знаряддя державної пропаганди. Паралельно державна машина здійснює повномасштабну уніфікацію

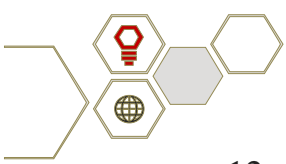
гуманітарної сфери, насамперед освіти, яка перетворюється на канал насадження авторитарної ідеології. Через впровадження навчальних курсів на кшталт «Основи російської державності» та обов'язкових виховних програм держава формує нову ідентичність громадянина — підпорядкованого, лояльного, позбавленого критичного мислення. Таким чином, знищення альтернативних ідеологій, релігій та ціннісних систем у сучасній РФ є не побічним наслідком, а навпаки — ключовим, цілеспрямованим інструментом формування єдиної квазірелігії державного зразка. Її завдання — забезпечення повного підпорядкування населення, мобілізація на потреби авторитарного режиму, легітимація внутрішніх репресій та зовнішньої агресії. У цьому контексті Російська Федерація постає не лише як військова, а й як ідеологічна загроза, що експортує модель тотального контролю за свідомістю. Саме це зумовлює необхідність подальшого глибокого наукового аналізу цих процесів та розробки ефективних інструментів протидії ідеологічному колоніалізму Кремля.

Список використаних джерел

1. Лисянський, П. Л., & Ястребова, В. А. (2022). Вплив РФ на політичні процеси країн пострадянського простору через просування ідеології «русского мира» та політичних агентів впливу (Грузія, Україна, Молдова). *Регіональні студії*, (31), 106-113. DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2022.31.20>
2. Шевчук, К. (2024). Російсько-українська війна: зіткнення двох протилежних дискурсів і становлення ідеології рашизму. *Редакційна колегія*, 77.
3. Лініченко, В. В. Ідеологія ненависті як чинник російсько-української війни 2014-2023 років : магістерська дис. : 054 Соціологія / Лініченко Валерія В'ячеславівна. — Київ, 2024. — 117 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/64188>
4. Студінський, В. А. (2023). ЕКОНОМІЧНІ СКЛАДОВІ ІДЕОЛОГІЇ РАШИЗМУ. *Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Університету Григорія Сковороди в Переяславі (протокол № 2 від 28 вересня 2023 р.)*, 62.

5. Федонюк, С., & Ткачук, А. (2022). ФОНД “РУССКИЙ МІР” і просування ідеології кремля. *Стратегічні комунікації в контексті безпекової політики: європейський і глобальний рівні*, 60. URL: <https://www.eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/9784/document.pdf#page=60>
6. Lewis, D. (2022). The Role of Ideology in Russian Foreign Policy. In *The Routledge Handbook of Ideology and International Relations* (pp. 374-390). Routledge. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003026754-26/role-ideology-russian-foreign-policy-david-lewis>
7. March, L. (2014). Nationalism for export? The domestic and foreign-policy implications of the New ‘Russian Idea’. In *Russia and the World* (pp. 9-33). Routledge. URL: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781315829609-3/nationalism-export-domestic-foreign-policy-implications-new-russian-idea-luke-march>
8. Cohen, A. (2012). Ideology and Soft Power in Contemporary Russia. *Perspectives on Russian Foreign Policy*, 195-214. URL: <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep12049.6.pdf>
9. Лисянський П. Л. Використання освітнього процесу авторитарними режимами як інструмент ідеологічного підкорення населення / П. Л. Лисянський // Політикус : наук. журнал. – 2024. – № 4. – С. 113-121. DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2024-4.17>
10. На блогера Аяза Шабутдінова, заарештованого у справі про шахрайство в особливо великому розмірі, порушили сім нових кримінальних справ. Радіо Свобода. 2024. Електронний Ресурс. URL: <https://www.currenttime.tv/a/ayaz-shabutdinov-sem-novyh-del/32818188.html>
11. У Росії засудили до п’яти років в’язниці авторку «марафонів бажань» Бліновську. Czechia-Online. 2025. Електронний Ресурс. URL: <https://czechia-online.cz/u-rosiyi-zasudyly-do-pyaty-rokiv-vyaznyczi-avtorku-marafoniv-bazhan-blinovsku/>

12. У Москві затримали адміністратора Telegram-каналу Moscow Calling Куршина. ФОКУС. 2023. Електронний Ресурс. URL: <https://focus.ua/uk/voennye-novosti/589653-u-moskvi-zatrimali-administratora-telegram-kanalu-moscow-calling-kurshina-roszmi>

13. У РФ стрімерку засудили до 5,5 років колонії за поширення «фейків» про російську армію. ЗМІНА. 2024. Електронний Ресурс. URL: <https://zmina.info/ru/news-ru/v-rf-strimershu-prigovorili-k-55-godam-kolonii-za-rasprostranenie-fejkov-o-rossijskoj-armii/>

14. Психіатричне лікування та ув'язнення: росіяни переслідують «свідків Єгови» на ТОТ України. Лівий Берег. 2024 Електронний Ресурс. URL: https://lb.ua/society/2024/11/08/643972_psihiatrichne_likuvannya.html?utm_source=chatgpt.com

15. Як РПЦ взяла під контроль релігійне життя на окупованих територіях України за допомогою насильства і репресій. Релігія в Україні. 2025. Електронний ресурс. URL: https://www.religion.in.ua/zmi/foreign_zmi/51725-nova-gazeta-yevropa-yak-rpc-vzyala-pid-kontrol-religijne-zhittya-na-okupovanix-teritoriyax-ukrayini-za-dopomogoyu-nasilstva-i-represij.html?utm_source=chatgpt.com

16. Як Росія «полює» за вірянами на окупованій частині Донбасу?. Радіо Свобода. 2024. Електронний ресурс. URL: https://www.radiosvoboda.org/a/rosiya-viryany-areshty/32914533.html?utm_source=chatgpt.com

17. Спроби систематизації державної ідеології в Росії та розбудова системи індоктринації. Національний Інститут Стратегічних досліджень. Аналітичний звіт. 2022. Електронний Ресурс. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/sproby-systematyzatsiyi-derzhavnoyi-ideolohiyi-v-rosiyi-ta>